

УДК 347.963

ПРОЦЕСУАЛЬНА ПРАВОСУБ'ЄКТНІСТЬ ПРОКУРОРСЬКО-СЛІДЧИХ ПРАЦІВНИКІВ У ДИСЦИПЛІНАРНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Романяк Д. М.

Національний університет Державної податкової служби України, м.Ірпінь, Україна

Статтю присвячено визначенню структури процесуальної правосуб'єктності прокурорсько-слідчих працівників у дисциплінарному провадженні. Доведено доцільність виокремлення такої правосуб'єктності при здійсненні провадження щодо заохочення та щодо притягнення до дисциплінарної відповідальності. Обґрунтовано необхідність вдосконалення процедур застосування заохочень та дисциплінарних стягнень.

Ключові слова: прокурорсько-слідчий працівник, правосуб'єктність, дисциплінарне провадження

Необхідність дослідження питання про процесуальну правосуб'єктність прокурорсько-слідчих працівників у дисциплінарному провадженні визначена потребою оновлення законодавства про прокуратуру, приведення її у відповідність міжнародним стандартам прокурорської діяльності, якими передбачено підвищення дієвості захисту прав, свобод, законних інтересів людини, пріоритетність функції підтримання державного обвинувачення в суді. Слід у цьому контексті вказати, що згідно Резолюції 1244 (2001) Парламентської Асамблеї Ради Європи Україна взяла на себе зобов'язання змінити роль та функції прокуратури шляхом перетворення цього інституту в орган, який відповідатиме стандартам Ради Європи. Певні кроки до реалізації взятих зобов'язань здійснені у зв'язку із прийняттям 13 квітня 2012 року Кримінального процесуального кодексу України, де у ч.2 ст.36 визначено, що прокурор має повноваження, здійснюючи нагляд за додержанням законів під час проведення досудового розслідування у формі процесуального керівництва досудовим розслідуванням [1].

Виключне становище органів прокуратури у системі державних органів обумовлене, насамперед, тим, що статус і функції прокуратури визначені Основним Законом. Вказане вимагає відповідальності прокурорсько-слідчих працівників при реалізації ними конституційно визначених функцій, гарантією якої є високий рівень свідомості, службової дисципліни і законності. Разом з тим, чинне законодавство про прокуратуру, включаючи Дисциплінарний статут прокуратури [2], було сформовано на початку 1990 – х років, ще до прийняття Конституції України. Його оновлення передбачає опрацювання, насамперед, на доктринальному рівні теоретичних основ не тільки правового статусу прокуратури, а й внутрішньо організаційних проблем прокурорсько-слідчої діяльності, зокрема – правосуб'єктності таких працівників у дисциплінарному провадженні.

Загальнотеоретичним питанням визначенню процесуальної правосуб'єктності прокурорсько-слідчих працівників в юридичній науці присвячено достатньо уваги і залишається актуальною в наш час. Окремі аспекти даної проблематики було висвітлено у наукових дослідженнях таких вчених як: Бандурки О. М., Рябченко О. П., Кузьменко О. В., Стеценка С. Г. та ін. Однак, питання щодо визначення процесуальної правосуб'єктності прокурорсько-слідчих працівників у дисциплінарному провадженні спеціально не вивчалися. В існуючих наукових працях вказані питання розглядалися фрагментарно або в рамках широкої адміністративно-правової проблематики, без комплексного підходу, що в свою чергу обумовлює необхідність наукового аналізу цього питання.

Мета статті полягає у визначенні структури процесуальної правосуб'єктності прокурорсько-слідчих працівників у дисциплінарному провадженні. Наукова новизна полягає в удосконаленні процесуальної правосуб'єктності прокурорсько-слідчих працівників у дисциплінарному провадженні.

При визначенні елементів процесуальної правосуб'єктності прокурорсько-слідчих працівників слід враховувати існування субординації матеріальних і процесуальних галузей права у правовому регулюванні суспільних відносин. Така субординація різна, що проявляється у сутності і змісті прав та обов'язків учасників відповідно матеріальних і процесуальних відносин. У матеріальних правовідносинах статус їх учасників визначається гарантованими державою правовими можливостями, якими наділена особа у таких відносинах. Процесуальний же статус полягає у реалізації цих правових можливостей. При цьому існує безпосередній зв'язок між матеріальними і процесуальними відносинами, особливо у сфері реалізації прокурорсько-слідчими працівниками дисциплінарних прав.

Скаун О. Ф. зазначає про наявність таких елементів процесуального статусу: статусні (процесуальні) права, законні інтереси та обов'язки. При цьому під законним інтересом мається на увазі різновид дозволів, закріплених в об'єктивному праві, які впливають з його змісту та виражаються у можливостях суб'єкта права користуватись конкретним соціальним благом, а в ряді випадків звертатись за захистом до компетентних державних органів або громадських організацій – з метою задоволення своїх потреб, які не суперечать суспільним [3, с.532].

Приєднуючись в цілому до наукового підходу вченої, слід вказати про доцільність його конкретизації, враховуючи предметну спрямованість наукового пошуку. Так, дійсно, до структури процесуального статусу прокурорсько-слідчих працівників у дисциплінарному провадженні можна віднести процесуальні права та обов'язки, а також законні інтереси. Законним інтересом, у даному випадку, слід вважати правову можливість уповноваженого прокурорсько-слідчого працівника мати процесуальні права та обов'язки у дисциплінарному провадженні, за допомогою реалізації яких забезпечується режим дисципліни і законності в органах прокуратури, а також здійснюється стимулювання належного виконання обов'язків за посадою шляхом участі у провадженні щодо заохочення. Можливо, таке сприйняття законного інтересу як елементу процесуального статусу прокурорсько-слідчого працівника є спірним, проте воно відображає наявність потенційної можливості брати участь у відносинах з приводу здійснення дисциплінарного провадження. Зазначене, у свою чергу, дозволяє вказати про те, що прокурорсько-слідчі працівники

можуть виступати не тільки безпосередніми учасниками процесуальних відносин у дисциплінарних справах, але й суб'єктами таких відносин.

Звернення до чинного законодавства дозволяє вказати про закріплення адміністративної процесуальної правосуб'єктності у Кодексі адміністративного судочинства України (далі – КАС) [4]. Згідно ст. 48 КАС, адміністративна процесуальна правосуб'єктність містить адміністративну процесуальну правоздатність і адміністративну процесуальну дієздатність. Адміністративною процесуальною правоздатністю визначено здатність мати процесуальні права та обов'язки в адміністративному судочинстві. Адміністративна процесуальна дієздатність – здатність особисто здійснювати свої адміністративні процесуальні права та обов'язки, у тому числі – доручати ведення справи представникові.

Хоча судовий адміністративний процес побудований на інших засадах, ніж дисциплінарне провадження в органах прокуратури, тим не менше підхід щодо визначення адміністративної процесуальної правосуб'єктності може бути використаний для характеристики відповідної категорії щодо дисциплінарного провадження. Такий висновок ґрунтується на загальному змісті категорії «адміністративна правосуб'єктність» та її конкретизації відповідно відносинам, зміст яких характеризується з її допомогою. Поняття адміністративної правосуб'єктності визначається як здатність особи мати і реалізовувати (здійснювати) безпосередньо або через свого представника надані їй нормами права суб'єктивні права та обов'язки [5, с.186].

Виходячи із вказаного, адміністративну процесуальну правосуб'єктність прокурорсько-слідчого працівника у дисциплінарному провадженні доцільно визначити як здатність такого працівника мати і реалізовувати безпосередньо надані законодавством процесуальні права та обов'язки. При цьому адміністративною процесуальною правоздатністю прокурорсько-слідчого працівника є його здатність мати процесуальні права та обов'язки у дисциплінарному провадженні. Адміністративна процесуальна дієздатність – це здатність прокурорсько-слідчого працівника самостійно, вольовими, усвідомленими процесуальними діями безпосередньо реалізовувати надані йому законодавством процесуальні права і виконувати процесуальні обов'язки у дисциплінарному провадженні.

Звернення до чинного законодавства, норми якого регулюють застосування дисциплінарних прав в органах прокуратури свідчить про доцільність виокремлення адміністративної процесуальної правосуб'єктності прокурорсько-слідчих працівників при здійсненні провадження щодо заохочення та при здійсненні провадження щодо притягнення такого працівника до дисциплінарної відповідальності. Так, Дисциплінарним статутом прокуратури України передбачено застосування заходів заохочення та дисциплінарних стягнень, а також визначено дисциплінарні права посадових осіб органів прокуратури. Ст. 6 Дисциплінарного статуту прокуратури України встановлено, що Генеральному прокурору України належить право застосування всіх заходів заохочення. Прокурори АРК, областей, міста Києва, інші прирівняні до них прокурори мають право заохотити працівника подякою, грошовою премією та подарунком. Про застосування інших видів заохочення прокурори вносять подання Генеральному прокурору України. Подання про нагородження державними нагородами та присвоєння почесного звання «Заслужений юрист України» вносить Генеральний прокурор України. Відповідно ст.10 Дисциплінарного статуту прокуратури України, Генеральний прокурор України також має право застосовувати усі дисци-

плінарні стягнення, за винятком позбавлення або пониження в класному чині державного радника юстиції 1, 2, 3 класів, яке провадиться Президентом України за поданням Генерального прокурора України. Прокурори АРК, областей, міста Києва та прирівняні до них прокурори мають право застосовувати такі дисциплінарні стягнення: догану, пониження на посаді, звільнення, крім пониження в посаді і звільнення працівників, які призначаються Генеральним прокурором України. Міські і районні прокурори, інші прирівняні до них прокурори вносять подання вищестоящому прокурору про накладення дисциплінарного стягнення на підлеглих їм прокурорсько-слідчих працівників.

Необхідність виокремлення адміністративної процесуальної правосуб'єктності прокурорсько-слідчого працівника при застосуванні заохочення та дисциплінарного стягнення ґрунтується на наявності різниці у меті відповідних проваджень, процедурах, змісті і характері рішення, що приймається за результатами здійснення. Вказуючи про різницю у процедурах провадження щодо застосування заохочення та накладання дисциплінарного стягнення, слід зазначити про їх врегулювання різними підзаконними нормативно-правовими актами. Так, конкретні процедури заохочення, зокрема – преміювання прокурорсько-слідчих працівників регламентовано Постановою Кабінету Міністрів України від 09.03.2006 №268 «Про упорядкування структури та умов оплати праці працівників апарату органів виконавчої влади, органів прокуратури, судів та інших органів» [6], наказом Генерального прокурора України від 20 березня 2006 р. N 623ц «Положення про преміювання працівників органів прокуратури України» [7], наказом Генерального прокурора України від 20.03.2006 №622ц «Положення про порядок встановлення надбавок до посадових окладів працівникам органів прокуратури України» [8], наказом Генерального прокурора України від 19.12.2006 №3068ц «Про затвердження Інструкції про порядок присвоєння класних чинів працівникам органів прокуратури України» [9] та інше. Стосовно конкретних процедур накладання дисциплінарних стягнень, їх регламентація здійснюється Дисциплінарним статутом прокуратури України, Правилами внутрішнього трудового розпорядку, Законом України «Про засади запобігання і протидії корупції» [10], наказом Генеральної прокуратури України від 31.05.2010 №28 «Про затвердження Інструкції про порядок службового розслідування за фактом ушкодження здоров'я, що призвело до каліцтва, інвалідності або загибелі працівника прокуратури», наказом Генеральної прокуратури України від 06.03.2012 №20 «Про затвердження Інструкції про порядок проведення службових розслідувань та службових перевірок в органах прокуратури України» та інше.

Слід вказати про існування нагальної потреби вдосконалення як процедур застосування заохочень, так і процедур притягнення до дисциплінарної відповідальності прокурорсько-слідчих працівників, враховуючи значну кількість підзаконних актів, якими регламентовано процедури застосування заохочень та недостатню урегульованість процедур накладання дисциплінарних стягнень, адже у Дисциплінарному статуті прокуратури України відповідні норми регламентують лише загальні правила та дисциплінарні права керівництва органами прокуратури. Слід вказати про те, що відповідно п. 22 ст. 92 Конституції України виключно законами визначаються діяння, які є, зокрема, дисциплінарними правопорушеннями і відповідальність за них. Враховуючи, що Дисциплінарний статут прокуратури України затверджено Постановою Верховної Ради України, а не законом, необхідним є врегулю-

вання на рівні закону питання про дисциплінарну відповідальність прокурорсько-слідчих працівників.

Отже, проведений аналіз дозволив сформулювати поняття адміністративної процесуальної правосуб'єктності прокурорсько-слідчих працівників у дисциплінарному провадженні, а також поняття адміністративної процесуальної правоздатності та дієздатності як її елементів. Доведено існування потреби розмежування адміністративної процесуальної правосуб'єктності прокурорсько-слідчих працівників при застосуванні заохочень та при притягненні до дисциплінарної відповідальності. Зазначено про необхідність врегулювання законом дисциплінарної відповідальності прокурорсько-слідчих працівників, що забезпечить відповідність правового регулювання зазначених відносин Конституції України.

Список літератури

1. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 р. № 4651-VI // *Голос України*. – 2012. – 19.05. – № 90-91.
2. Про затвердження Дисциплінарного статуту прокуратури України: Постанова Верховної Ради України від 06.11.1991 р. №1796-XII//*Відомості Верховної Ради України*. – 1992. – № 4. – Ст. 15.
3. Скакун О. Ф. Теорія держави і права (Енциклопедичний курс): [Підручник]. / О. Ф. Скакун. – Х. : Еспада, 2006. – 776 с.
4. Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 р. № 2747-IV // *Відомості Верховної Ради України*. – № 35-36. – 37. – Ст. 446.
5. Адміністративне право України : академічний курс : [підруч.]. : у 2 т. / [ред. колегія: В. Б. Авер'янов та ін.]. – К. : Вид-во «Юридична думка». – . – Т. 1. – 2007. – 592 с.
6. Про упорядкування структури та умов оплати праці працівників апарату органів виконавчої влади, органів прокуратури, судів та інших органів: Постанова Кабінету Міністрів України від 09.03.2006 №268// *Офіційний вісник України*. – 2006. – № 10. – Ст. 632
7. Положення про преміювання працівників органів прокуратури України: наказ Генерального прокурора України від 20 березня 2006 р. N 623ц// *Бюлетень законодавства і юридичної практики України*, 2009, № 12
8. Положення про порядок встановлення надбавок до посадових окладів працівникам органів прокуратури України: наказ Генерального прокурора України від 20.03.2006 №622ц// *Бюлетень законодавства і юридичної практики України*, 2009, № 12
9. Про затвердження Інструкції про порядок присвоєння класних чинів працівникам органів прокуратури України: наказ Генерального прокурора України від 19.12.2006 №3068ц// *Бюлетень законодавства і юридичної практики України*, 2009, № 12
10. Про засади запобігання і протидії корупції : Закон України від 07.04.2011 р. № 3206-VI // *Відомості Верховної Ради України*. – 2011. – № 40. – Ст. 404.

Романяк Д. М. Процессуальная правосубъектность прокурорско-следственных работников в дисциплинарном производстве / Д. М. Романяк // Ученые записки Таврического национального университета им. В. И. Вернадского. Серия: Юридические науки. – 2012. – Т. 25 (64). № 1. 2012. – С. 359-364.

Статья посвящена определению структуры процессуальной правосубъектности прокурорско-следственных сотрудников в дисциплинарном производстве. Доказана целесообразность разделения правосубъектности в производствах по применению поощрений и по привлечению к дисциплинарной ответственности. Обоснована необходимость совершенствования процедур применения поощрений и дисциплинарных взысканий.

Ключевые слова: прокурорско-следственный сотрудник, правосубъектность, дисциплинарное производство

Romanyak D. Procedural personality prosecutors and investigators in the disciplinary proceedings / D. Romanyak Scientific Notes of Tavrida National V. I. Vernadsky University. – Series : Juridical sciences. – 2012. – Vol. 25 (64). № 1. 2012. – P. 359-364

The article is devoted to defining of prosecutor-investigate workers' legal personalities in disciplinary proceeding structure. Reasonability of such legal personality separating when encouragement and making answerable of disciplinary responsibility proceedings is proved. Necessary of encouragement and disciplinary penalty procedures improving is grounded.

Keywords: prosecutor-investigate worker, legal personality, disciplinary proceeding.

Статья поступила в редакцию 14.04.2012.